
Thomas Perle

KÁRPÁTFOLTOK

SZEREPLŐK:

az erdő / telepes / a román
a hegy / telepes / egy munkás

anya / telepes nő / idegenek / nagynéni
lány / unoka / telepes nő
greti / margarethe / margit / margareta, nagymama

*a szereplők neve a politikai helyzethez / megszálló hatalomhoz /
helyhez viszonyul*

//

nyelvek:

egyes szereplők románul és/vagy magyarul beszélnek.

*ezzel a nyelvekkel szabadon és művészi módon kell bánni.
anyanyelvű színész nem javallott.*

*a cipster és a visói német szintűgy beszélt. egy ó-ausztriai nyelvjárás, amely
a kiejtés jellegénél fogva eleve alakítható. akár művészi nyelvként is kezel-
hető.*

prológus.

egy utánunk maradt ország. egy utánunk jövő kor.

*semmi. semmi nincs már. ahol egykor. emberek. hangok. nyelv. nyelvek.
semmi nincs már. minden eltűnt. a szülőföldön.*

*maradékok. talán valahol még maradékok. maradékok kőből. fából. házak.
talán valahol. eltemetve. elrejtve. még.*

igen. talán. talán csak egy kicsivel pontosabban kellene. keresni ott a gazdag zöldbén.

nyáron. ott lent a völgyben. pontosabban megnézni. ott lent. a völgyben.

ERDŐ	nézd
HEGY	hol?
ERDŐ	na nézd már! pontosan ott.
HEGY	hol? hol kellene?
ERDŐ	nézd! ott lent a lábad nézd ott a lábadnál.
HEGY	a lábam nézzem?
ERDŐ	a lábad. igen. ott.
HEGY	itt?
ERDŐ	igen. pontosan ott. látod?
HEGY	mit kellene hát mit kellene ott látnom?
ERDŐ	na ott még vannak maradékok. ott lent a lábadnál. látod már?
HEGY	nem én. semmit se látok.
ERDŐ	egészen kicsinek látszik ott a lábadnál még valami. én még felismerem.

emlékszel?
 emlékszel még?
 mire emlékezzek?
 mi lett veled hirtelen?
 ma nagyon
 hirtelen vagy
 mi?
 hirtelen
 mi vagyok ma?
 mi?
 most meg egyből kiabálsz
 ne légy már egyből olyan
 ideges!
 närveeß.
 mi?
 nem emlékszel már?
 an wás?
 ott!
 wás?
 ha! van valami ott
 ott még valami
 ißt plieb.
 maradt
 még
 biztosan.
 já.
 awaß.
nevetnek.
 szép volt
 nem?
hallgatnak.
 mióta már?
 rég.
 régóta már
 régen.
 pontosan milyen régóta?
 egy darabkát
 nőttem is

azóta.
ennyit nőttem azóta.
megmutatja, mennyit nőtt azóta.

ERDŐ
ilyen sokat?
igazán?
ilyen sokat
nőttél
azóta?
ez

HEGY
egy kor
egy kor múlt el

ERDŐ
őrület

HEGY
vigyorog. farruckt.

ERDŐ
vigyorog. farruckt.
máris hiányzik
nekem egy kicsit
máris
hiányzik.

HEGY
neked?
komolyan?
neked
hiányzik?
neked?!

ERDŐ
igen.
hogy nekem?!
így hangsúlyozod
hogy nekem?
így?
„neked!”
igen, nekem!
hogy így?

HEGY
neked hiányzik?
neked?
annak ellenére
ahogy ők
veled
viselkedtek?
amilyen rondán

veled akkor
 bántak?
 ERDŐ igen.
 furcsa
 nem?
 már-már különös.
 gondolod, hogy visszajönnek?
 valamikor?
 HEGY nem hiszem.
 én azt nem hiszem.
 azt hiszem, hogy ez most
 végérvényes, azt hiszem.
 azt hiszem, ez volt a vég.
 azt hiszem, egyáltalán nincs tovább.
 ERDŐ úgy általában?
 általában érted, hogy ők
 HEGY el?
 igen.
 úgy általában értem
 hogy ők mind
 eltűntek
 mindenütt.
 egymást
 ERDŐ nem!
 én ezt nem hiszem.
 én ezt nem hiszem.
 csak nem tudnak így!
 HEGY de te is láttad, ahogy
 ERDŐ bántak azokkal
 akik olyanok
 mint ők?
 igen.
 azt igen.
 HEGY arra képesek voltak.
 ERDŐ igen.
hallgatnak.
 ERDŐ azt sem tudom, hogy most miért
 hirtelen miért gondolok rájuk

csak így hirtelen.
miközben a lábamnál valamit felfedeztem

HEGY ez semmi
abszolút semmi
ott
a lábamnál.

ERDŐ de nézd.
ott.

HEGY semmi
ott
semmi nincs ott.

ERDŐ gyerünk, ne tettesd magad
és nézd meg pontosabban.
most nézd meg pontosan.
van ott valami belőlük

HEGY parazitákat!
ERDŐ tessék?
HEGY parazitákat mondtam!
már annyira élősdiek voltak

ERDŐ élősködők.
így mondják
jól kiismerem
nagyon jól
magam
a parazitákon.
a fát mindig elvették.
eleinte csak keveset.
aztán egyre többet
és többet és többet
és többet és többet
és többet és többet és

HEGY megértettem.
ERDŐ többet és többet és többet
HEGY igenigen!
ERDŐ még akkor is, amikor egyre kevesebben
egyre kevesebb élősködő volt
mégis egyre több fát

egyre többet és többet és többet
 és többet
 HEGY értettem!
 ERDŐ és többet. és többet. és többet
 HEGY elég
 ERDŐ amíg majdnem semmi nem maradt.
hallgatnak.
 HEGY szerencsésnek mondhatod magad
 amiért az idő
 ERDŐ szerencsésnek mondhatom magam, amiért az idő
 ebben igazad van.
hallgatnak.
 ERDŐ oh.
 egészen boldog vagyok, hogy eltűntek.
 sajnálom
 HEGY mit sajnálsz?
 ERDŐ az emlékezést.
 sajnálom az emlékezést.
 ezt most elteszem a lábad alól.
 nézd!
 így.
 újra nincs.
 semmi nincs
 ahogy ők sem.

asszonyok kórusa I.

*dort oben
 dort oben
 an der himmlischen tür
 steht eine arme seele
 schaut traurig hervor.*

(ott fennen
 ott fennen
 a mennykapunál

áll egy szegény lélek
szomorún áll)

nagymama már öregasszony.

GRETI   öregasszony vagyok.
UNOKA   húsz vagy.
GRETI   mondom, hogy az. öregasszony vagyok.
UNOKA   hogyhogy nem vagy még
GRETI   házas? warum ich nit varheiralt?
                              kibt ka mensch.
UNOKA   nincs férfi.
GRETI   ka mensch.
                              ka teitscher männ
                              tã im tãl.
UNOKA   nincs német ember.
                              itt a völgyben.
GRETI   wie ßind kummen tie hitleristen
UNOKA   amikor a horthysták bejöttek
GRETI   ter hitler wãr jã weit weit wek.
UNOKA   hitler olyan messze messze volt.
GRETI   amol is kummen anãr
UNOKA   egyszer jött egy
GRETI   hãt er tie hãnt aßo hinauf
                              aßo hinauf
UNOKA   aki a kezét így
GRETI   inni luft aßo
UNOKA   a levegőbe így
GRETI   inni heeh
UNOKA   a magasba
GRETI   weißt
UNOKA   jã.
GRETI   wie tie hitleristen aßo.
                              hãb ich ihm ãng'schaut
                              hãt er mich ãng'schaut
                              ßoll ich auch aßo hebn tie hãnt.
                              greti, wãs iß mit tir?

heeb tie hänt.
 ßo hät er ksågt.
*(ahogy a hitleristák, így.
 ránéztem
 ő rám nézett
 nekem is így kellene lendíteni a karom.
 greti, mi van veled?
 lendítsd a karod.
 így mondta.)*
 UNOKA és?
 GRETI ich
 UNOKA ich häb nit khobn!
 UNOKA nem akartam úgy lendíteni, ahogy ő.
 nem.
 GRETI az én karom lent maradt.
 UNOKA häb ich ihm zum fondi kschickt.
 GRETI elküldtem a picsába.
 UNOKA noch forn krieg wår tås.
 UNOKA ez még a háború előtt volt.
 GRETI aztán hitler minden németet behívott
 tie scheenen pubn
 ålli in krieg hat er kschickt.
 ter teivel.
 ich wår ka hitleristin nit.
 ich nit.
 nor a romener.
 oder a rußnak!
 na!
 a romener
 a walách
 heiral ich nit!
 ich pin a teitschi ßeel.
 våterland.
*(a szép legényeket
 mind elküldte a háborúba.
 az ördög.
 én nem voltam hitlerista.
 én nem.*

*ne román.
ne orosz!
na!
románnal
oláhhal
nem házasodok!
én egy német lélek vagyok.
hazafi.)*

UNOKA húsz vagyok és öregasszony.
ki vegyen
ki vegyen el
ki tudna elvenni
feleségül?
mondd meg
nekem.
ki?
minden ifjú
minden német ifjú elesett.
hitler miatt
a szülőföld.
a szülőföldért.
de hol volt a mi szülőföldünk?
mondd!
hirtelen németország lett a szülőföldünk?
itt
a

GRETI tás
schau tort.
ßieckst in perg tort?
tás is mein väterländ.
und schau
tort.
oben
ter wäld.
tás mein väterländ.
*(ez az
nézz oda.
látod ott azt a hegyet?)*

*ez a szülőföldem.
és nézz
oda.
az erdő.
a szülőföldem.)*

UNOKA a lelkem a szülőföldem.
édesmindegy
hogy magyar
zsidó
vagy ruszin.

GRETI nor a romener
a walách

UNOKA csak románnal
oláhhal
nem házasodok!
románnal
az egyszer biztos
hogy nem.

meglátták a vért. és akkor kivérzett belőlük a német.

*abban az évben. amikor minden másképp. a háború miatt. ezúttal hideg. a vége.
egy fal. a fal. leomlott.
és ebben az országban. ebben a szegény országban. a szülőföldön. egy forradalom.
a tévében a halott házaspár.
a tévék, a televízorok előtt, az egész ország. a képernyőt bámulják.*

ANYA nézem
és nem hiszem el.
nem tudom elhinni.
incredibil.
extraordinar.
nem fér a fejembe.
megrázom
a dauert

és nem hiszem
ami ott van
nem lélegzem.
nem lélegzik
itt senki.
mindenki visszatartja a levegőt
az első pillanatban.
a levegőt mindenki
visszatartja.
ezek a bábuk
a bábésczkodók
a bábésczkodó
bábuk.
marionettek
hullák.
hullákat mutatnak nekünk.
hullák
ott
a televízorban.
a szemeimmel nézem.
és nem fogom be a lányom szemét.
nem tudom befogni
a lányom
szemét.
csak rázom a dauert
a fejemen,
ami tök üres,
és nem tudja, mit kell gondolnia.
örülök?
nem tudom.
nem tudom megmondani, hogy ez öröm.
hogy az öröm
könnyei
csorognak le
az arcomon.
nem hiszem, hogy az örömei
de tudni nem tudom.
nem tudok félrenézni.

LÁNY

körülöttem ünnepelnek.
ünneplik a halált.
ezt nem értem.
és csak néztem anyámat,
aki hitetlenkedve és némán
bámulta
a képernyőt.
nem tudom, hogy az öröm
az kellett
annak kellett
annak kellett lennie,
örömmek!
hiszen az egész ország örült
annak a két hullának
ott a tévében.
hiszen mindenki örült.
a diktátor és a felesége
elmenekült.
elmenekült.
elfogták őket,
és most halottak.
neki
mindenekelőtt neki
a feleségének kellett meghalnia.
leginkább annak örültünk, hogy ő halott.
ő. igen. hogy ő halott.
nyugodtan meghalhatott.
a férje még élhetett volna
nyugodtan
egy keveset.
vagy?

ANYA

LÁNY

ez a per is
minek
ez a nevetséges per,
amikor
gyorsan-gyorsan
nevetséges.
meg kellett haljon.

meg kellett halniuk.
az ország legnagyobb tudós nője,
mindannyiunk édesanyja.
még én is utáltam. már gyerekként is. igen.
ezt anyámtól tanultam.
egy keveset ünnepelt anyám,
amikor az elvtársnő kezeit hátrakötötték.
és az aranykarkötő a tévében nagyközeliben.
ahogy kiabált. a gyermekeire kiabált.
nagy volt az öröm.
tehát ez az a pillanat,
amelyre mindannyian,
amelyre mindannyian vágyakozva vártunk?
így kívántuk?
de most komolyan
ilyenek kívántuk?
annyi év után
gyorsan-gyorsan
és térdlövés
és halál a kamerába.
fúj.
fúj.
fúj.
és aztán kiment a szobából.
sírva a szobából.
látom magam előtt a kertben állni
ott a diófa alatt
a kertben
állni.
csendben.
másnap
összepakolt.

ANYA

LÁNY

// ANYA

LÁNY

csináljatok magatoknak egy hazát.

a császárnő parancsára „ismerjétek meg az erdőt. faóriásokból csatornákat, zsilipeket és tározókat építeni. erdőgazdálkodást tanulni. eyn gar wildes thal erschließen“. és elküldte a népét.

TELEPESEK   pakolunk
összekapjuk
és elhordjuk
magunk.
cél: ischl.
cél: gmunden.
cél: ebensee.
óperencia.
cél: tirol.
stájerország.
mi
az első telepések.
irány kelet!
irány kelet!
vándorlunk
vándorlunk
vándorlunk
kifelé
ebből a nagy
nagy birodalomból.
schau wie groß!
ter traunsee.
hajózunk rajt'
schau tie fisch!
a dunán.
végig a dunán.
négy nap
bécsig.
bécs! bécs!
tã schau wie scheen!
also scheen
ßo scheen!

fui. ſ' a schiechi städt!
és tovább,
tovább,
még hat napig tovább.

pescht!
nézd, nézd!
tie donau!
wie scheen!
aſo scheen
ſo scheen!
fui. ſ' a schiechi städt!

in`n wäld! in`n wäld!
weitär! weitär!

szekereken tovább.
mindig csak tovább.
tovább,
tovább.
weitär.
weitär.
immär weitär
irány marmarosch!
és hazát csinálni!

pagus viſſó circa annum 1770 primos accepit colonos germanos ex austria.

TELEPESEK   mi ez
itt?
mi akar ez
lenni?
nincs kenyér.
nincs kenyér.

ka prot!
ka prot!
die wahre noth!

nyugaton.

1990

LÁNY

az új évben az egyenruhát.
az iskolai egyenruha
a szekrényben maradt.
anya azt mondta,
többé már nem muszáj,
az iskolába többé nem kell
már.
de iskolába járnom
igen.
muszáj
de már nem sokáig
az első padok üresek voltak
már az új év első napján.
a diktátor többé nem nevetett a falon.
eltűnt.
vonalzót kellett a kézbe
és töltőtollat.
áthúzni!
elkezdeni
áthúzni
a tankönyvekben a propagandát.
nézni, hogy tűnik el
sor sor után.
a legjobb barátnőim is eltűntek.

folyók között.

TELEPESEK

mi hazátlanok,
idegenek
ezen a parcellán,
itt
a föld szélén,
a monarchia szélén

	csináltunk, összehoztunk egy a mi új házánkat. itt ebben a völgyben. schau wie scheen. aßo scheen. ter wäld. tie luft. täs wäßer nagyon jó a levegő. nem búslakodunk a régi hazánk miatt. régii hazát mi nem siratunk. én sírok egy kicsit. én is. de az én sírásom a snapsz. a nyelv sprach! pahált-mer ßich. megőrizük a tartásunkat. és szép szőke gyerekeket csinálunk. házakat építünk. házakat! házainkat egy sorba építjük szép rendben. egy szobával egy konyhával. túlhan innen
EGY TELEPES NŐ EGY TELEPES	
TELEPESEK EGY TELEPES NŐ EGY TELEPES TELEPESEK	
EGY TELEPES TELEPESEK	

	túl az erdőn, ahol éjjel farkasok vonítanak.
EGY TELEPES NŐ	und kummen tir pis vorn fenster tie welf!
EGY TELEPES TELEPESEK	já! az ablakaink alá jönnek éjszakánként a farkasok. telente, amikor fent ott fent az erdőben már nincs mit enniük.
EGY TELEPES NŐ	fressnt unseri kinder!
EGY TELEPES TELEPESEK	tie blondn scheenen. sok szőke gyerek játszik most utcaínkon, amelyek sárosak és járhatatlanok, amikor esik. csuromvizesen rohangálnak udvaraink között. szegények vagyunk. de gyerekekben gazdagok.
TELEPESEK	a kertjeink között, amelyeket megművelünk. mert a mienk.
EGY TELEPES NŐ	unseri fisolen tås!
TELEPESEK	ez a mienk. amit megművelünk, hogy legyen mit megennünk. az udvaraink, amiket tisztán és rendben tartunk.
EGY TELEPES NŐ	teitsch.

TELEPESEK	és énekelünk. énekelünk, énekelünk német népdalokat. onnan innentől odáig zengenek. és akivel találkozunk, azt messziről grüßgott-tal
EGY TELEPES	krießkott!
TELEPESEK	köszöntjük.

tardius supervenerunt germani et slavi e scepusio. később még más német és szláv népek is letelepedtek a völgyben.

pillanat, pillanat,
ki jön onnan,
ki közeleg
amott?
schaut's
tort!
schaut's tort!
wär ßeits eeß?
kik vagytok?
jönnek mások.
nézzetek oda,
amonnan
máshonnan
még többen is
jönnek ide
betelepítettek.
és beszélnek.
milyen nyelvet
beszéltek?
melyik nyelven?
németet
teitsch

mint ti.
 nem.
 idegenek vagytok.
 EGY TELEPES fremdi ſeids!
 wek! keht's wek!
 wek wek
 TELEPESEK fun tā!
 el innen!
 építsétek máshova!
 ez itt most a mi
 hazánk!
 MARGARETHE ſind wir aus siebenbürgen.
 und tort wu haben sich unseri vorfahren angesiedelt
 aus eesterreich
 ſind kommen deutsches volk
 auch von anderscht
 heute slowakei. ein paar aus polen
 galizien.
 die habent ſich nicht vermengt.
 teitsches volk und teitsches volk
 af tie goschn habnt ſich gebn.
*(erdélyből vagyunk.
 ott az elődeink telepedtek le.
 ausztriából jött német nép
 és máshonnan is,
 ami ma szlovákia. egy páran lengyelországból,
 galíciából.
 nem keveredtek.
 germán nép és német nép
 pofozta egymást.)*
 TELEPESEK af tie goschn!
 af tie goschn
 kriegts!
*(a pofátokra!
 kaptok a pofátokra!)*

a határok nyílt sebek.

a döntés elhangzott. a második. messze innen. a távoli bécsben.

nyár a szülőföldön. éjszakánként már hűvösen és frissen járja át a leveleket az őszi levegő. 1940. augusztus 30.

a sorompók felnyíltak. katonák vonulnak. vonulnak be a szülőföldre.

MARGIT   wie ßind kummen die madjoren
UNOKA   amikor a magyarok
                      bejöttek,
MARGIT   wår ßummår.
UNOKA   nyår volt.
MARGIT   håb ich k'arbeit' af tie póduri oben
                      k'maht tås gråß
UNOKA   fent dolgoztam a pódurin,
                      kaszáltunk.
MARGIT   hammer k'håbt tie teitschi schul
                      wår-mer jå teitsches volk
                      nit?
                      wår-mer teitsches volk.
                      ich håb ßåhr kud håb ich k'lernt.
                      ßåhr ßåhr kud.
UNOKA   német iskolába jártam.
                      elvégre német voltam.
                      nemde?
MARGIT   nor wie ßind kummen tie madjoren
                      war nix måhr teitsch.
                      auf amol wår tås dorf voll mit
                      tschendern.
                      *(miután bejöttek a magyarok,
                      többé semmi nem volt német.
                      a falu tele volt
                      csendőrökkel.)*
UNOKA   csendőrök.
                      zsandárok.

nyilaskeresztekkel
a nyilasok.
a katonák.
MARGIT alles af amol nor madjorisch
herst?
UNOKA jeder kuhtreeck hät missn sein madjorisch!
hirtelen az utolsó kódisnak is magyarul kellett
beszélni.
addig ötven magyar ha lakott
itt
a faluban.
egy falu
néhány ezres lélekszámmal.
a többiek
MARGIT teitsches volk
UNOKA németek
románok
MARGIT waläch
zigeinern
UNOKA cigányok
MARGIT rußnaken
UNOKA ruszinok
MARGIT polackn
UNOKA lengyelek
MARGIT auch armenär
UNOKA örmények
MARGIT und tie judn
UNOKA zsidók.
MARGIT und sind kummen
tie feinen madjoren.
sich auszeigt af tie gässn.
madjorisieren häbnt wolln állás.
und täs teitschi volk isft wordn madjorisch.
margit häbent mich kmächt.
meini schwester erika isft wordn a ildikó.
aufpassen häst missn.
wänn häbn tich k'härt reden teitsch
inni schul

hãst kriegt
hãst kriegt af die goschn
hãst kriegt.
oder hãb'n tich zogen pan tie hãarn ieberm ohr.
tã.

*(és akkor bejöttek
a finom magyarok.
vonultak az utcákon.
mindent magyarosítottak.
és a német nép magyar lett.
margitot csináltak belőlem.
erika húgomból ildikó lett.
vigyázni kellett.
ha meghallották, hogy németül
beszélsz az iskolában,
kaptál egyet.
kaptál egyet a szádra.
kaptál egyet.
vagy meghúzták a hajad a füled fölött.
itt.)
meghúzza az unokája haját.*

UNOKA
MARGIT

au!
aßo hãb'n tich zogen.
ich lern tich awãß.
loos mich.

UNOKA

mondok neked valamit.
jól figyelj!

MARGIT

loos hãr!

UNOKA

a magyarok,
ezek a magyarok urasan jártak.
urasan és finom egyenruhába öltözöttek
az utcákon. nagyra tartották magukat.
az utcán már nem beszélhettél bátran.
és még a saját házában is féltél.
állandóan ez a félelem.
a német iskolákat bezáratták.
minden nevet megváltoztattak.
mindent csak magyarul.

és minden magyarosítás ellenére
az egész völgyben csak büdös népek éltek.

MARGIT
UNOKA
stinkertes volk
hirtelen
minden bűzleni kezdett
a völgyben.
ha egy magyar
végigment az utcán,
csak azt hallottad
büdös cipszer.
büdös cipszer.
büdös olah.
büdös román.
büdös zsidó.
büdös cigány.
büdös.
büdös.
büdösch.
büdösch.
// MARGIT
MARGIT
büdösch
büdösch büdösch
büdösch büdösch
büdösch
büdösch
büdösch
büdösch
büdösch
büdösch
büdösch.
büdösch.

az erdő sorsa eldőlt. eldőlt. eldőlt.

dől a fa!

dől.

dől a fa!
dől
dől.

dől a fa!
dől
dől.

és hullanak a fák.
hullanak a bombák.
hullanak a bakák.

hullanak

hullanak

hullanak.

és hullanak a fák
hullanak a bombák
hullanak a bakák.

hullanak

hullanak

hullanak!

dől a fa!

dől
dől.

dől a fa!
dől
dől.

dől a fa!

dől a fa!
dől a fa!
harcmező.

harcmező.

harcmező.

dől a fa!

dől
dől.
dől a fa!

eldőlt

eldőlt.

és hullanak a fák.
hullanak a bombák.
hullanak a bakák.

egy alois
a talicskán
holtan.
holtan a völgybe.

és hullanak a fák.
hullanak a bombák.
hullanak a bakák.

egy alfred
a talicskán
holtan.
holtan a völgybe.

és hullanak a fák.
hullanak a bombák.
hullanak a bakák.

a bubó!
a talicskán
holtan.
holtan a völgybe.

és hullanak a fák.
hullanak a bombák.
hullanak a bakák.
és hullanak a fák.
hullanak a bombák.
hullanak a bakák.

és hullanak a fák.
hullanak a bombák.
hullanak a bakák.

hullanak a bombák.
hullanak a bakák.
hullanak a bombák

hullanak a bakák.
hullanak a fák.

hullanak a fák.
hullanak a fák.
hullanak a bombák.
hullanak a bakák.

hullanak a fák.

csend.

shabbat meggyújtja az örökmécsest.

*a pódurin. egy hegytető mezővel. emitt krumpli. amott kukorica.
ott a nagymama a krumpliföldön görnyed. a háború után.
anya a hasában, még nincs megszületve, nyomja a hólyagját.
a nagymama kapál. túrja a földet. így napvilágra kerülnek a gumók.
az örök éhség ellen. amiben az ember szenvedett. annyira szenvedett a me-
neküléskor.
a mező mellett elhalad egy autó. fehér. csillog a napban, amely már őszi.
felveri a port. amely a levegőben kering.*

GRETI   nå tâ schau här.
(na nézz oda!)

*követi az autót. tudni akarja, ki az. kié ez a szép autó. idegen rendszám-
mal. ott parkol le, ahol már senki nem szokott.*

GRETI   und steigt aus a scheenes weib. kånz ellegånsch
im wein mãntl.
und schau ich wie keeht ie zun tie grébår.
und ieg ich es wie legt ie a staan af a gråb.
und wie kummt ie zuruck mit sunnenglésår
af tie augn

macht sie ao
(és kiszáll belőle egy szép nő. egészen elegáns
fehér kabátban.
és figyelem, ahogy a sírokhoz megy.
és látom, amint egy követ tesz egy sírra.
és ahogy jön vissza napszemüveggel a szemén.
így csinál)

IDEGEN NŐ   int.
na gyere már!
gyere!

GRETI   kumm
freindlich!
(barátságos)

IDEGEN NŐ   legyen szerencséd
több, mint nekem.

a gyerekeddel.
látod ott azt a sírt
ott?
ott nyugszik az apám.
neki még szerencséje volt.
korán meghalt
szerencséjére.
harmincnyolc évesen.
anyámnak nincs sírja.
túl öreg volt
ahhoz, hogy dolgozzon.
öreg volt
nekik.
a férjemnek sincs sírja.
a két fiamnak sincs sírja.
még azt sem tudom, a szél milyen irányba
fújta a hamvaikat.

GRETI und meini goschn weiß nit wås zun ßågn.
(és a szám nem tudja, mit mondjon.)

IDEGEN NŐ semmit nem kell mondani.
ülj le egy kicsit!
csak egy keveset, ülj ide mellém!
ülj!
és hallgasd a szelet!
hallgatnak. hallgatóznak.
hallod őket?

te,
ti is
egyszer elmentek innen.
eltűntök,
mint mi.
GRETI und ich fång zun lächn ån.
und ßåg ich ihr uns ßamer kaam zuruck kummen
vun fliecht.
werd-mer nimmär weg vun tâ.

(és én elkezdtem nevetni. és azt mondtam neki, hogy visszajöttünk a menekülésből is. soha többé nem hagyjuk el a völgyet.)

az idegen nő hallgat. egy csokoládét nyom a nagymama kezébe. az csodálkozva néz utána, és mozdulatlanul áll. a porban.

nyugaton.

1990

LÁNY   menj vissza, oda ahonnan jöttél!
                             menj vissza!
                             vissza-vissza!
                             menj vissza
                             oda, vissza
                             veled!
                             arra gondolok,
                             hogy én
                             mégiscsak
                             innen
                             vagyok, mégiscsak.
                             teitsch
                             in deutschland.
                             ez nem ugyanaz.
                             segíteni akarunk a virágzó mezőgazdaságban.
                             herr kohl!
                             egy parasztot egy kövér káposztáért cserébe.
                             anya rendszeresen jár a munkába.
                             most a futószalag mellett áll.
                             és takarít.
                             mellette mi is takarítunk.
                             apa diplomáját elismerték
                             szerencsére!
                             mekkora szerencsénk van.
                             a diplomáját néha megnézheti apa
                             otthon
                             késő este
                             a műszakja után.
                             papírkartonokat szortíroz a táborban.

maradunk.
biztos, hogy soha többé nem megyek vissza!

keleten.

*a szülőházában újra felépítették a hidakat. az ablakkeretekben újra üveg.
a faluban újra emberek, akik visszatértek. és felejteni akarnak.*

*az éhínséget. a háborút. a menekülést. a nagymama kikapcsolódik. egy eskü-
vőn. egy román kiszemeli magának.*

UNOKA   és visszatértek.
nem akartak idegenben
élni.

MARGARETA   zuruck zahaus
und fargessn.
(*vissza haza
és felejteni.*)

UNOKA   és nagymama táncol
és forog.
táncol és felejt.
nem felejt el,
sosem fogja elfelejteni,
ameddig él, magában hordja,
ahogy mindannyian
mindent magában.
egy pillanatra mégis
odanéz.
látja a rendőröket
egyenruhájukban
ott állni.
ahogy ott áll
és őt nézi.

MARGARETA   szerelem.
első látásra
tie liebe.

UNOKA igazán?
MARGARETA já.
UNOKA és szerelmesen nézi őt.
mereszt
nagymamának
a fiatal nőnek
szép szemet.
MARGARETA unt kummt er zun mir
(és odajön hozzám)
ROMÁN tu cine ești?
(te ki vagy?)
unoka
kérdezi nagymamát, ki ő.
MARGARETA margareta.
UNOKA és ott helyben egymásba szeretnek.
MARGARETA und heiral ich toch a waläch.
(és mégiscsak egy románhoz megyek.)
UNOKA és hozzáment
mégiscsak
a nagymama
a román
nagyapához.

a román házat vásárol.

*a román házat keresett magának, feleségének és jövődöbeli családjának.
egy utcában kereste. sok üres házat talált. azok közül vásárolt meg egyet.*

*senki nem beszélt az üresség okáról. erről a román népköztársaságban hall-
gatni kellett a népnek.*

ROMÁN *egy vastag falat próbál elbontani és közben káromkodik.*
dumnezeu
ce dracu?
să-mi bag picioaru'
rahat cu praf în pizdă

*(istenem,
 az ördögbe.
 hogy raknám belé
 a poros szart a picsába!)*
 UNOKA pffff!
 mi az isten ördög szar... satöbbi
 ROMÁN la naiba
 ce dracu'
 ce-i asta?
*(a fenébe,
 mi az ördög
 mi ez?)*
 UNOKA és kérdi az ördögtől, mi az ördög ez.
 MUNKÁS asta a fost casă de jidani
 jidani au stat aici
 înainte de război
 UNOKA zsidó ház volt ez
 a háború előtt. egykor zsidók laktak itt,
 válaszolja a munkás.
 ROMÁN niciodată!
 taci din gură!
*(soha!
 pofa be!)*
 UNOKA és lehordja a munkást.
 itt zsidók soha
 ezen a helyen nem.
 csak románok és németek
 egypáran.
 más senki
 itt!

a hegyek mögött dörög.

1944. október

GRETI unß hãm-mer kut k'lebt
 zusammen

UNOKA   álleß volk.
                               nagyon jól megvoltunk együtt.
 GRETI   álleß volk.
                               jeder hát sich schaut soll ßeini arbeit mächn.
                               a jeder hát khäbt ßein feiertäg.
 UNOKA   egymást
 GRETI   reschpektiert
                               häm-mer ßich
 UNOKA   megbecsültük.
                               kozmopoliták voltunk.
                               legalább két nyelvet beszélt mindenki.
 GRETI   trei spräch
                               a jeder
 UNOKA   legalább kettőt.
                               még egy egyszerű famunkás is tudott.
                               tudnia kellett
                               több nyelvet.
 GRETI   kosmopoliten
 UNOKA   egy nemzetközi
                               falu
                               tele kozmopolitákkal.
                               lassacskán megszoktuk,
                               hogy embereket vagoníroznak be.
 GRETI   af arbeit hämment wegfiert tie leit
                               kroßi stárki ménnär.
                               täß zweiti mol älli.
                               älli wek.
                               *(munkára viszik őket, így mondták,
                               nagy erős férfiakat.
                               másodjára mindenkit.
                               mindenkit el.)*
 UNOKA   a második transzportnál azt mondták,
                               egyesítik a családokat.
                               így mondták.
                               akkor jött a dörgés.
 GRETI   ßo a tunnär hinter tie perger.
                               ter ruß
                               häm-mer kwusst ter ruß kummt.

werd ich nit sterben
 ná
*(akkora dörgés a hegyek mögül.
 az oroszok
 tudtuk már, hogy jönnek az oroszok.
 nem fogok meghalni.)*
 UNOKA és gondoltam, fiatal lányként
 tizenöt voltam.
 még nem fogok,
 még biztos nem fogok
 meghalni.
 a húgocskáimra néztem,
 a két kislányra.
 négy és kettő,
 mondtam magamnak.
 GRETI greti
 ná
 marl
 tu
 ich
 sterb noch nit.
(még nem halok meg.)
 UNOKA az ember többet kibír, mint gondolná.
 a hegyek mögött mennydörögni kezdett,
 és a hitleristák,
 katonák
 meneteltek az utcán.
 csomagolni!
 gyorsan!
 gyorsan!
 az oroszok.
 GRETI ter russ!
 ter russ!
 UNOKA jönnek az oroszok!
 evakuáltak minden németet.
 nyugatra evakuálták őket.
 a hegyeket bepakoltam a szívembe.
 vittem magammal a kárpátjaimat.

és így mentem.
 így mentem
 napokig.
 kezdetben német voltam.
 GRETI af polen.
 UNOKA in polen pin ich ständn nackert.
 GRETI was?
 GRETI tās hāb ich ter niemols nit tarzehlt
 (*ezt még soha nem meséltem neked.*)
 UNOKA meztelenül álltunk anyánk mellett
 a két húgommal.
 egyik balomon,
 másik jobbomon
 reszketve, sírva.
 GRETI ich sterb noch nit
 (*még nem halok meg.*)
 UNOKA lengyelországban meztelenül álltam.
 a zuhanyzóban álltam meztelenül.
 az összes többi nővel együtt
 ott álltunk.
 és fagyoskodva
 várakoztunk.
 GRETI tie sprāch
 unseri sprāch
 (*a nyelv*
a nyelvünk.)
 UNOKA a nyelvünk hasonlított azokéhoz.
 az ajtók előtt beszélgettek.
 álltunk és vártunk.
 lyukak voltak a falon.
 mi álltunk
 meztelenül.
 aztán kinyíltak az ajtók.
 GRETI af tie popiern hābnt ksegn.
 (*a papírokon látták.*)
 UNOKA romániai üldözöttek,
 menekültek
 útban sehová

menekülők az örökké
tartó menekülésben.

GRETI hãm-mer tenkt unß keh-mer ewig unß
ewig unß wek fun tort.

UNOKA azt gondoltam, soha többé nem látom
a hegyeimet és az erdőmet.
anyámnak még segítetttem
eltörni a tálast.
ha tudtuk volna,
tudtuk volna jobban,
a mocsokba dugjuk,
eltemetjük a földbe.
anyánk mégis

GRETI meini mutter

UNOKA eltörte
a jó edényt.
egyik tányért a másik után.
a háború végén
elnémult a németünk.
csak magyarul beszéltünk.
románok lettünk.

GRETI romener
hãm-mer mißn ßein
unß
romener.
unß teitsches volk.
*(románok.
muszáj volt románnak lenni.
a mi német népünknek.)*

UNOKA az emberekben annyi gyűlölet.
minden ami német gyűlöletes lett.

asszonyok kórusa II.

*arme seele
arme seele*

*komm zu mir herein.
denn da werden deine kleider
ja alle so rein.*

*so rein und so weiß
so weiß wie der schnee.*

*und so wollen wir miteinander
ins himmelreich gehn.*

*(szegény lélek,
szegény lélek,
jer hozzám ide.
akkor minden ruhád tiszta
lesz majd és üde.*

*tiszta és fehér.
fehér, mint a hó.
s lesz belőlünk mindnyájunktól
égi mennylakó.)*

kérjük, jelölje be. németnek vallja magát?

*a fordulat felszámolta a határokat. és ott a szülőhazában sokan csomagolni
kezdték.*

összepakolták a gyerekeket. a gyerekek holmijait.

*gyorsan-gyorsan. nem elkésni. pontosnak lenni. még időben lépni, mielőtt a
határok újra bezárulnak.*

UNOKA	nagymama és anya megkapta a papírokat. beikszelték. kiállták a sort. irodistákkal ülek szemtől szembe.
MARGARETHE	ich bekenn' mich ja

zum deutschum
ja.
zahaus nor teitsch
nur deutsch
zuhause
wir deutsch g'sprochn
deutsch gesprochen
und deutsche bräuche
teitsches volk
deutsch.
jä
ja.
*(beismerem,
igen
a németségem.
igen.
otthon csak németül,
csak németül,
odabaza
németül beszélünk.
a németet beszéljük
és német szokásokat gyakoroltunk.
német nép,
németek.
igen.
igen.)*
UNOKA
összepakoltuk
a dolgainkat.
anya pakolta
a dolgainkat.
és átszeltük az erdeinket
a piros dáciánkkal
a szerpentineket
nyugat felé.
felcuccolva,
edénnyel anya bársonyba
burkolt porcelánfiguráival.

MARGARETHE kivérettük
 az országot.
 elfolytunk nyugatra.
 ahol sorokat álltunk ki
 az új állampolgárságért.
 németek vagyunk.
 igen.
 teitschi
 így mondjuk.
 UNOKA tulajdonképpen ausztria
 MARGARETHE minden németország
 volt egykor.
 nem?
nevet.
 csúnyán néz
 rám ez az irodista.
 beß.
 és a kezembe nyom egy menekült-igazolványt.
 ANYA beismerem a németségem, igen.
 de a szívem
 még mindig
 románul
 vérzik.
 MARGARETHE mi mind
 UNOKA megérkeztünk.
 én még nem.
 de meg kellene.
 nem?
 ez volt a tervetek.
 nem?
 miattam,
 a gyerekekért
 vándoroltatok ki
 miattunk.
 én nem érkeztem meg.
 még nem érkeztem meg.
 MARGARETHE wie ich pin kummen af teitschländ
 (*amikor megérkeztem németországba*)

UNOKA a nagymamám mesélte,
 hogy egy asztal alatt kellett aludnia,
 amikor megérkeztek németországba.

MARGARETHE tortn wâr mein plâtz
 untern tisch hâb ich mign schlâfn
*(ott volt a helyem az asztal alatt
 ott kellett aludnom.)*

UNOKA fél évig aludt az asztal alatt
 a nagymama.
 pénzt spórolt.
 talált munkát
 és spórolt.
 egy matracon aludt az asztal alatt.

MARGARETHE fer eng.
(keskeny volt.)

UNOKA értünk tette,
 azt mondta,
 élt már át rosszabbakat is.

MARGARETHE auser haus red-mer hochteitsch jetzt!
(házon kívül irodalmi németet beszélni!)

UNOKA keletet
 hallották
 a nyelvemben.
 nevettek.
 a keleti tömb látszott rajtam.
 a kárpátok foltjai a bőrömön
 nem akartak felszívódni.
 keleti tömb
 keleti tömb
 keleti tömb

ANYA jogging
 vedd fel a joggingruhád!
 így öltöznek itt.

LÁNY és felvettem a joggingruhám,
 a rózsaszínt,
 és besütöttem a frufrum.
 és egyből abban az országban voltam,
 amelyről mindig is álmodtam.

villanások.

LÁNY

nézem anyát.
nézem az anyámat,
egészen tisztán,
egészen pontosan rá
szégyen nélkül
nézek.
ahogy ott ül
és bámul.
az üres tekintetét
a dobozban,
amelyik románul beszél
egész idő alatt.
és már huszonöt éve
élnek itt?
igen,
huszonöt éve
itt.
érkeztünk
ide.
autóval.
a villanások oda repítik vissza,
ahonnan eljöttünk.
fejben
újra
ott van.
inkább ott él
mint itt.
fejben.

GRETI

a szívét otthagytá zálogba.
ezért megyünk vissza minden évben.
wie tie storchn. wer amol trinkt tås wässer vun tortn
kummt immer zuruck
auch fremdi, wäß ßind kummen
håmänd aßo ksågt.
*(mint a gólyák. aki abból a vízből iszik,
mindig visszatér.*

*az idegenek is visszatérnek.
ezt mondta valaki.)*

LÁNY ott újra visszaillesztette a mellkasába,
és fellélegzett.
mindig egy kicsit szabadabban és boldogabban
lélegzett ott.

GRETI uns wär-mer tie erschtn mit a televizor inni gässn.
LÁNY az első voltunk az utcában, akiknek tévéjük volt.
amikor gyerekként bekapcsoltam a tévét.
hangyák táncoltak a hóban.
nagyon gyorsan.
naponta csak két órát
volt adás.
esténként.
egy kis kommunista propaganda,
aztán dallas.
elvették az adást.
elvették a világítást.
elvették a fűtést.
spórlós országban élünk.
diktátorunknak tervei voltak.
akkor még egészen szabadon mondhatta
az ember,
diktátor.
dictatoru'.
ceaușescu conducătornak nevezte magát.
führernek.

GRETI ich auf meini ält'n teeg hãb ßo vieli diktator'n tarlebt
kãnn ich ßagn.
*(én az én korommal annyi diktátort megéltem
mondhatom.)*

LÁNY a tévében ceaușescu nevetett.
anyám is nevetett
egy keveset,
derengett
üveges tekintetében
egy nevetés.
aztán újra eltűnt.

a tévében mutatták,
hogy éltünk ott.
milyen volt
ott akkor.
megmutatta a múlt igazságát.
az aranykort,
a giccskommunizmust,
amelyben gyerek voltam.

nővérek.

egy lakószoba. letűnt időkből. a negyedik emeleten. egy blokkban. a szülőházában. csipkefüggönyök mögött. makramék és perzsaszőnyegek között. előttük neszkávét porcelánban. illatosított rózsafüzérek műanyag dobozban. még a mosdótál is műanyagból van a kádban, a csempe rózsaszínű.

az ágy mögött kékszesz van elrejtve. bedörzsöléshez. a keringésnek. a dauer fehérebben ragyog a nagymama hajában, mint a húgáéban.

NAGYNÉNI	almástészta?
UNOKA	apfelkuchen? vielen dank auch! köszönöm.
NAGYNÉNI	porcukor nélkül?
UNOKA	ohne pudierzucker? pudierzucker wichtig ganz wichtig essenziell. muszáj, hogy mindenütt cukorfehérség legyen.
NAGYNÉNI	fehér. fontos. nagyon fontos. fehér fehér.

UNOKA   nagymama egész jól
még jól tartja magát,
csak egy kicsit görbe már
a háta.
nehezebben megy felfelé, mint eddig.

NAGYNÉNI   nehéz nagyon nehéz
felmenni
a lépcsőn.

UNOKA   schwer sehr schwer
die treppen so steil

NAGYNÉNI   meredek

UNOKA   meredek már,
túl meredek
nem tudja már.
a nagynéni
többé már nem tudja megmászni
a lépcsőket.

NAGYNÉNI   de vasárnap

UNOKA   de vasárnap
a kín,
az alászállás kínja
tölti be őt.

NAGYNÉNI   vasárnap,
minden vasárnap
a kín!
le
a lépcsőn,
ez lényeges!

UNOKA   lényeges a lépcsőmászás
lefelé.
az alászállás
alá végig a sötét lépcsőházban.

NAGYNÉNI   a lépcsőjárás minden vasárnap
a templomba.

UNOKA   minden vasárnap a templomba!

GRETI   in welchi meeß kehst?

UNOKA   kérdezi nagymama a hűgát,
és a hűg,

a nagynéni
 csúnyán néz rá.
 rondán néz a nővére.
 NAGYNÉNI fél kilenckor!
 UNOKA fél kilenckor!
 NAGYNÉNI hát persze!
 UNOKA a fél kilences misére
 természetesen!
 a magyar misére
 magától értetődőn!
 NAGYNÉNI magyar misére.
 hova máshova?
 UNOKA hova máshova?
 GRETI tie teitschi um zehn!
 warum schläfst nit aus und kehst inni teitschi meeß?
 NAGYNÉNI waal pin ich a ungarin!
 UNOKA kiáltotta a nagynéni az anyanyelvén
 az anyja nyelvén.
 GRETI aßo
 UNOKA na nézz oda!
 magyar lett az asszonyság.
 nevet nagymama,
 nevet.
 kineveti a húgát,
 a nagynénit.
 a nagynéni ránéz.
 ránéz a nővére,
 rondán néz a nővére.
 GRETI ich mãch a spaß.
 tie ungarn farstehn ka spaß nit.
 UNOKA a magyarok nem értik a viccet,
 mondja nekem és várja, hogy nevessek.
 de csend,
 csend marad a szobában.
 ebben nézzük a képeket,
 a nagynéni és a nagybácsi esküvői képét a falon.
 jobbra a sarokban egy kép
 legalább húszéves.

GRETI
UNOKA

rajta a nagybácsi, aki már jó ideje,
aki már régóta halott.
és ülünk és hallgatunk.
noch a stickl pächerei?
kern.
a nagynéni még egy szelet tortát tesz

a porcelánra.

az ezüstszegélyűre.
miközben bekapcsolja a tévét.
nekünk ilyen nem volt.
nem ismertük.
televízió.
nekünk tilos volt
tévét nézni.
de kivívtuk a tévénézés szabadságát.
azért megy most.
kell neki most menni
mostanság
állandóan
a háttérben
menni.
másképp elszalasztunk valamit.
nem eresztjük, amink régen nem volt.
a duna-tévé
megmondja.
migránsok.
lényegében
mindenki
migráns.
sok
migráció.
nyolckor kimegyek
az első misére.
nyolckor ki a házból
az első misére.
a magyarra.
a magyarok többnyire elsőként ébrednek.
a magyarok elsőként értesülnek.

NAGYNÉNI

UNOKA

GRETI und tu pist jetzt a kroßi ungarin.
vun wänn ân?

UNOKA mióta magyar a nagynéni?
amióta egy magyarhoz ment feleségül?
ilyenformán?
ilyenformán a nagymamának is
románnak
kellene lennie?
amiért

GRETI háb kheirtl a waläch?
niemols nit.
*(román lettem?
soha.)*

NAGYNÉNI felvettem a magyar honpolgárságot.
UNOKA és nagymama szemei egészen
elkerekednek.
egészen el.
és nagymama nem tudja elhinni
azt, amit a fülével hallott.
amit a húga
a száján kimondott.
az ő húga felvette az állampolgárságot,
a magyart.

GRETI uns ßei-mer teitschi toch!
UNOKA és nagymama
tombolva
kiabál a hógára.
hogy volt
erre
képes!
a származását
így megtagadni,
a németet!
és csóválja a fejét.
és csóválja a fejét.

GRETI tu wärst zu jung pán fliecht
zu jung

ungarisch redn já.
åber tås keht zu weit.
*(te talån mæg túl fiatal voltål,
túl fiatal,
hogy magyarul kelljen beszélned.
de ez azért már túl sok.)*

NAGYNÉNI csak ő véd meg minket.
óv minket,
magyarokat.
mi
hozzá
tartozunk,
magyarországhoz.
magyarok vagyunk.

UNOKA mert csak ő véd meg minket.
minket, magyarokat
mindenütt.
ezért magyarországhoz
tartozunk.
magyarok vagyunk.

GRETI ßie!
já

UNOKA és rám mutat nagymama az ujjával.
rám.

GRETI tås marl kån sãgn is ßie a ungarin
mit a ungarischn vãter.
åber tu?
*(azt mondhatnánk, hogy ő magyar
egy magyar apával.
de te?)*

UNOKA vérmagyar
én.
így mondják.
az új alkotmány szerint
megkaphatnám
a magyar állampolgárságot.
de minek?

NAGYNÉNI   mert a románok
fenyegetnek
minket,
mint a kommunizmusban!

UNOKA   romániában
mindannyian a románoktól
fenyegetettek
az ortodoxoktól
bekerítettek
de magyarként
katolikus lehet.

NAGYNÉNI   római katolikus!
UNOKA   római katolikus magyar
fenyegetve érzi magát a saját hazájában.
ezért amoda tartozónak érzi magát.

GRETI   tu pist farruckt 'wor'n.
farruckt!
*(te megbolondultál.
megbolondultál!)*

NAGYNÉNI   magyar katolikusok.
UNOKA   magyarországhoz
tartozik.
fenyegetik, ahogy a kommunizmusban.
ezért állta ki a sort a városháza előtt,
ahogy sok más magyar,
hogy hivatalosan is egészen magyar legyen.
és újra kiállták a sorokat.

NAGYNÉNI   sorban a tanácsház előtt
álltunk
szavazni.
hivatalosan magyar asszony lettem.

GRETI   af teitschländ het ich tich hinausnehmen ßolln.
(ki kellett volna vigyelek németországba.)

UNOKA   rá szavazni.
csak rá tudtak szavazni,
mert csak ő ment meg minket.
minket, keresztényeket
megvéd azoktól,

akik jönnek.
ő.
orbán.

GRETI   já tās mächt er kut!
(ezt jól teszi!)

UNOKA   micsoda?!
és azt gondoltam, most én hallok rosszul,
de

GRETI   tās is richtig.
prauch-mer ka fremdärtiges volk nit
tā pán uns.
*(ez helyes.
nincs szükségünk idegen népekre.)*

UNOKA   most az én szemem kerekedett el.
egészen el az én szemem,
és nem hittem el,
amit a nagymamám mondott.
wie kánnt aßo redn?
(hogy beszélhetsz így?)

GRETI   richtig red ich. tie währheit red ich.
tie schwärzn und arabern prauch-mer nit
pán uns.
*(jól beszélek. az igazságot mondom.
a feketékre és az arabokra egyáltalán
nincs szükségünk.)*

UNOKA   és nagymamám nem értette meg.
pist toch ßelbär. éß zwei alli zwei ßeids ßelbär fli-
echt! ward doch flüchtlinge selbst alle beide!
*(de te ugyanolyan vagy. ti mindketten menekültetek!
hiszen ti is mindketten menekültetek vagytok!)*

GRETI
// NAGYNÉNI   tās wär awaß kánz änderes!
(az teljesen más volt!)

GRETI   kánz
NAGYNÉNI   kánz
GRETI
// NAGYNÉNI   änderes!

GRETI   uns ſei-mer
                   christen
 // NAGYNÉNI   christen.
                   (mi keresztények vagyunk.)
 UNOKA   és csak csóválom a fejem.
                   most én.
                   csóválom a fejem.
 GRETI   miért nem maradtak ott?
                   miért jöttek ide?
 UNOKA   hogy kitöröljem az öregek seggét,
                   ezért volt szükségük rám.
                   és állandóan azt kérdezték,
                   hogy minek jöttem ide.
 GRETI   gehen sie doch zurick
                   (menjen vissza.)
 UNOKA   mondták nekünk.

asszonyok kórusa III.

állnak feketében tetőtől talpig minden nemzedék asszonyai fent a temetőben a szülőházában. ott. állnak a vaskeresztek között. a beton között. a földhalmok között. állnak a hóban. állnak a magas fűben. állnak a szénában. éneklük ezeket a sorokat. mindig ezeket a sorokat.

UNOKA   én nyugaton állok.
                   velük éneklek,
                   az asszonyokkal
                   éneklek,
                   ahogy nagymamám is
                   tette mindig.
                   egy marék földdel a kezemben
                   állok.
                   és hull a föld
                   alá
                   alá
                   ide
                   elém

alá
nagymama koporsójára.

*dort oben
dort oben
an der himmlischen tür
steht eine arme seele
schaut traurig hervor.*

*arme seele
arme seele
komm zu mir herein.
denn da werden deine kleider*

ja alle so rein.

*so rein und so
weiß
so weiß wie der schnee.
und so wollen wir miteinander
ins himmelreich gehn.*

*ins himmelreich
ins himmelreich
ins himmlische paradeis.
wo gott vater, wo gott sohn
wo gott, heiliger geist.*

*(ott fennen,
ott fennen
a mennykapunál
áll egy szegény lélek.
szomorún áll.*

*szegény lélek,
szegény lélek,
jer hozzám ide.*

akkor minden ruhád tiszta
lesz majd és üde.

tiszta és fehér.
fehér, mint a hó.
s lesz belőlünk, mindnyájunkból
égi mennylakó.

égi menny
égi menny
égi mennybe térek,
hol az isten atya, fiú,
hol isten szentlélek.)

LÁNG ORSOLYA fordítása